स्थानीय हाट बजार व्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि, २०७७

प्रमाणिकरण मितिः-२०७७/१०/०८

नियमावली नं. ३१

प्रस्तावना: स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुलाई प्रवर्द्धन तथा बजारीकरण गर्न तथा आवश्यता र माग अनुसार खाद्यान्न लगायत अन्य अत्यावश्यक उपभोग्य वस्तु तथा सेवाहरु सरल र सुलभ तरिकाबाट आपूर्ति गर्न, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को (ञ) को अधिकार प्रयोग गरि हाट बजार व्यवस्थापन तथा संचालन गर्न एवं वाञ्छनीय भएकाले,

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ र प्रशासकी कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७७ को दफा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि लिखु गाउँ कार्यपालिकाले यो कार्यविधि मिति २०७७-१०-०७ को बैठकबाट स्वीकृत गरि जारी गरेको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस कार्यविधिको नाम "स्थानीय हाट बजार व्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि,२०७७ रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा;

(क) "अध्यक्ष" भन्नाले संचालक समितिको अध्यक्षलाई बुझ्नु पर्छ।

(ख) "कार्यपालिका" भन्नाले लिखु गाउँ कार्यपालिका बुझ्नु पर्दछ।

(ग) "कार्यविधि" भन्नाले हाट बजार व्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि, २०७७ बुझ्नु पर्दछ।

(घ) "बजार" भन्नाले गाउँ कार्यपालिकाबाट व्यवस्थित हाट बजार बुझ्नु पर्छ।

(ङ) "व्यवस्थापन तथा सञ्चालन समिति" भन्नाले कार्यविधिको दफा ३ बमोजिम गठित समितिलाई सम्झनु पर्दछ।

(च) "सदस्य" भन्नाले संचालक समितिको सदस्य सम्झनु पर्दछ, सो शब्दले सदस्य सचिवलाई समेत जनाउँछ।

(छ) "सेवा शुल्क" भन्नाले व्यवसाय संचालन गर्न उपलब्ध गराईएको स्थान तथा सुविधा बापतको भाडा, इजाजत शुल्क, प्रवेश शुल्क, नवीकरण शुल्क र अन्य सेवा शुल्क सम्झनु पर्दछ।

३. समिति गठन: (१) गाउँ पालिका स्तरमा हाट बजार व्यवस्थापन तथा संचालनका लागि गाउँ कार्यपालिकाले देहाय बमोजिम एक **हाट बजार व्यवस्थापन तथा सञ्चालन समिति** गठन गर्नेछः

(क) कार्यपालिकाको अध्यक्ष वा निजले तोकेको कार्यपालिका सदस्यः अध्यक्ष

(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतः सदस्य

(ग) आर्थिक विकास समितिका संयोजकः सदस्य

(घ) सम्बन्धित वडाका वडाध्यक्षः सदस्य

(ङ) हाट बजार भित्र कम्तीमा ६ महिना देखि व्यवसाय गर्दै आएका व्यवसायी मध्येबाट सर्वसम्मत निर्वाचित भई वा सर्वसम्मत हुन नसकेमा १ स्टल १ भोट प्रणालीबाट निर्वाचन भएको १ जना महिला सहित २ जना प्रतिनिधिः सदस्य

(च) कृषि विकास समितिबाट मनोनित १ जनाः सदस्य

(छ) राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन शाखा प्रतिनिधि १ जनाः सदस्य

(ज) उपभोक्ता हित संरक्षण समितिको प्रतिनिधि १ जनाः सदस्य

(झ) गाउँपालिका प्रहरी प्रमुखः सदस्य

(ञ) आर्थिक विकास शाखा प्रमुखः   सदस्य सचिव

४. **समितिको काम कर्तव्य र अधिकारः** समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) बजारको विकास, सम्वर्द्धन, विस्तार, बजार स्थलको उपयोग तथा बजारको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, नियम तथा मापदण्ड तर्जुमा गरि कार्यापलिकामा सिफारिस गर्ने,

(ख) बजारको विकास, सम्वर्द्धन, विस्तार, बजार स्थलको उपयोग तथा बजारको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्ययोजना बनाई लागू गर्ने,

(ग) बजारको भौतिक पूर्वाधारको सुरक्षा, संरक्षण, संचालन, संभार तथा विकास गर्ने,

(घ) बिक्री स्थल, गोदाम, खानेपानी, बिजुली, टेलिफोन, शौचालय, पार्किङ्ग सेवा उपलव्ध गराउने,

(ङ) बिक्रि गर्न ल्याईएका खाद्यान्न तथा अन्य वस्तु तथा सेवाहरुको अनुगमन गरि गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने,

(च) बजार भित्र व्यवसाय सञ्चालनका क्रममा कुनै विवाद श्रृजना भएमा व्यवस्थापन गर्ने,

(छ) कृषि वस्तुको ग्रेडिंग तथा स्तर निर्धारण गरि त्यस्ता बस्तुहरुको खरिद विक्रिलाई प्रोत्साहन गर्ने,

(ज) बजार भित्रको सेवा, सुविधाहरुको शुल्क निर्धारणका लागि कार्यपालिकामा सिफारिस गर्ने, स्वीकृत शुल्क असुल गर्ने,

(झ) कृषि बजार सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने,

(ञ) बजारमा हुने कृयाकलापहरुको नियमित निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने,

(ट) बजार सञ्चालन तथा विस्तारको लागि जग्गा खरिद, भवन निर्माण, आवश्यक मेशिनरी औजार खरिद गर्ने तथा भौतिक पूर्वाधारहरु भाडामा लिने दिने,

(ठ) सम्भाव्य क्षेत्र वा वडाहरुमा आवश्यकता अनुसार हाट बजारको स्थापना, वडा स्तरमा समिति निर्माण, उक्त समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार एवं सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था मिलाउन कार्यपालिकालाई सल्लाह सुझाब दिने,

(ड) बजार भित्र व्यवसाय सञ्चालनको क्रममा व्यवसायीद्वारा कालोबजारी गरेको, गुणस्तरहीन बस्तु तथा सेवा विक्री वितरण गरेको वा अन्य कुनै प्रकारले उपभोक्ताको हित संकुचन हुने गरि कार्य गरेको पाईएमा व्यवसाय सञ्चालनमा रोक लगाई कानून बमोजिम कार्वाहीका लागि सिफारिस गर्ने,

(ढ) छरिएर रहेका साना-साना बजारलाई आवश्यकता अनुसार एकिकृत गर्ने,

(ण) बजार भित्र रहेका संरचनाको बिमाको व्यवस्था मिलाउने।

५. **समितिको बैठकः** समितिको बैठक व्यवस्थापनको व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः

१) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ र बैठक बस्ने सूचना कम्तिमा चौबिस घण्टा अगावै सदस्यहरुलाई दिनु पर्नेछ।

२) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा बैठकमा उपस्थित सदस्यमध्ये जेष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ।

३) समितिको कुल सदस्य संख्याको कम्तिमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।

४) समितिको बैठकमा वहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ।

५) समितिको निर्णय समितिको अध्यक्षद्वारा प्रमाणित गरी अभिलेख राखिनेछ।

६) समितिले आवश्यक देखेमा प्रचलित कानून बमोजिम कुनै विशेषज्ञ वा सल्लाहकारलाई समितिले बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

७) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैंले निर्धारण गर्न सक्नेछ।

६. **स्टल वा स्थानको सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्थाः** बजार स्थलबाट उपलव्ध गराईने स्टल वा स्थानको सेवा शुल्क निर्धारण गर्दा समितिले देहायका आधार र प्रकृया अपनाउनु पर्नेछः

(क) सेवा शुल्क निर्धारणका आधारहरुः

१) बजार स्थापना र पूर्वाधार विकासमा भएको लगानी,

२) बजार सञ्चालन र व्यवस्थापन खर्च,

३) भौतिक संरचना उपकरण र सुविधाहरुको मर्मत सम्भार तथा बिमा,

४) बजारमा थप पूर्वाधार विकास एंव सुविधा विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने लगानी,

५) जनशक्तिको उपयोग एंव उत्प्रेरणा खर्च,

६) आकस्मिक आर्थिक दायित्व तथा जोखिम व्यवस्थापनका लागि आवश्यक रकम।

(ख) सेवा शुल्क निर्धारण प्रकृयाः

१) भाडामा उपलव्ध गराउने स्टल वा स्थान तथा सुविधाहरुको वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ,

२) सेवा शुल्क निर्धारणको आधार बमोजिम खर्च अनुमान तथा बजार क्षेत्र वरिपरि प्रचलित भाडा दर र अन्य शुल्क समेतलाई मध्यनजर गरि बजार स्थलमा रहेका स्टल वा स्थानको सेवा शुल्क निर्धारण गरि समितिले कार्यपालिकालाई सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ,

३) कार्यपालिकाले स्वीकृति गरेपछि त्यस्तो सेवा शुल्क लागु हुनेछ,

४) सेवा शुल्क निर्धारण गरे पश्चात सम्झौता अनुसार बजार स्थलमा व्यवसाय गर्ने व्यवसायीले सो सेवा शुल्क अनुसारको रकम प्रत्येक त्रैमासिकको अग्रीम रुपमा आर्थिक प्रशासन तथा राजश्व शाखामा बुझाउनु पर्नेछ,

५) सेवा शुल्क प्रत्येक वर्षमा पुनरावलोकन गरिनेछ।

७. **स्टल वा स्थान संचालन तथा वर्गीकरण सम्बन्धी व्यवस्थाः** स्टल वा स्थान सञ्चालन र वर्गीकरण देहाय बमोजिम हुनेछः

१) स्टल वा स्थान प्राप्तिको लागि निवेदकले व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ बमोजिमका कागजात तथा विवरण पेश गर्नु पर्नेछ,

२) समितिले बजार स्थलमा प्राङ्गारिक कृषि उपज, जडिबुटी (औषधी) तथा अन्य स्थानीय उत्पादन संकलन बिक्रि वितरणका लागि कम्तीमा एक - एक वटा स्टल वा स्थान छुट्याउनु पर्नेछ,

३) बजार स्थलमा स्थायी रुपमा एकै प्रकृतिका व्यवसाय गर्नका लागि अनुमति तथा स्टल वितरण गर्न सकिने छैन,

४) व्यवसायीलाई स्टल वा स्थान वितरण गर्दा दफा ६ बमोजिम निर्धारित सेवा शुल्क भन्दा घटी नहुने गरि प्रचलित खरिद कानून बमोजिम गरिनेछ,

५) स्टल वा कोठा प्रतिवर्ष तोकिएको शुल्क सहित नविकरण गर्नु पर्नेछ, समयमै नवीकरण नगर्ने तथा त्रैमासिक सेवा शुल्क नबुझाउने व्यवसायीलाई आर्थिक ऐन बमोजिम जरिवाना गरिने, १ वर्ष सम्म नविकरण नगर्ने स्टलको इजाजतपत्र स्वतः रद्द गरिनेछ र बक्यौता रकम सरकारी बांकी सरह असुल उपर गरिनेछ,

६) स्टल तथा कोठाको इजाजत प्राप्त गर्ने व्यक्तिको एकाघर परिवारको सदस्य बाहेक अन्य कुनै पनि व्यक्तिले व्यवसाय गर्न पाउने छैन,

७) व्यवसाय गर्ने व्यक्तिले समितिले उपलव्ध गराएको परिचय-पत्र लगाउनु पर्नेछ,

८) थोक व्यवसायीले बाढिमा ३ जना र खुद्रा व्यवसायीले बढिमा २ जना कामदार स्टलमा राख्न पाउनेछ। कामदारले समेत समितिले उपलव्ध गराएको परिचय-पत्र लगाउनु पर्नेछ। कामदार परिवर्तन भएको अवस्थामा बढिमा ५ दिन भित्रमा समितिलाई जानकारी गराई परिचय-पत्रको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ,

९) स्टल वा कोठा बाहेक अन्य स्थानमा कृषि उपज बेचबिखनमा संलग्न हुने व्यवसायीले समितिबाट इजाजतपत्र लिई नियमित रुपमा नविकरण गरेको हुनु पर्नेछ,

१०) व्यवसायीले व्यवसाय सञ्चालनका क्रममा तथा हाटबजारका दिन बिक्रि वितरण हुने वस्तु तथा सेवाहरुको मूल्य सूची सबैले देख्ने गरि प्रकाशन गरेको हुनुपर्नेछ,

११) समितिसँग अनुमति नलिई तथा सम्झौता बमोजिम बाहेक कुनै व्यवसाय गर्न पाईने छैन,

१२) माथिका खण्डहरुमा उल्लेखित नियम विपरित कसैले कुनै क्रियालकलाप गरेमा समितिले दश हजार रुपैंया सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ,

१३) हाटबजार चल्ने दिनको व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

८. **सम्झौता सम्बन्धी व्यवस्थाः** (१) व्यवासयीलाई स्टल वितरण गर्ने प्रकृया समाप्त भए पश्चात समितिले निश्चित अवधि तोकि सम्झौताका लागि सार्वजनिक सूचना जारी गर्नेछ र समिति र व्यवसायी बीच सम्झौता हुँदा निम्न विषय उल्लेख गर्नु पर्नेछः

(क) स्टलमा व्यवसाय गर्ने अवधि,

(ख) नविकरण गर्ने प्रकृया,

(ग) व्यवसायको प्रकृति,

(घ) सेवा शुल्क अंक,

(ङ) व्यापारीको एकाघर परिवारको सदस्यको नाम, थर र दस्तखत,

(च) सम्झौताका अन्य शर्तहरु समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार हुनेछ।

(२) माथि जेसुकै लेखिएको भए तापनि व्यवसायी संग हुने सम्झौता ५ वर्ष भन्दा बढीको हुने छैन। तर प्रत्येक आर्थिक वर्षको प्रथम त्रैमासिकमा नवीकरण गर्नु पर्नेछ।

९. **कर्मचारी व्यवस्थापनः** बजार व्यवस्थापन तथा संचालन गर्न आवश्यक कर्मचारी कार्यपालिकाले व्यवस्थापन गर्नेछ।

१०. **बैठक भत्ता तथा अन्य सेवा सुविधाः** समितिको बैठक भत्ता र हाट बजार व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएका कर्मचारीहरुको थप सेवा सुविधा कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

११. **प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेः** समितिलेआर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३० दिन भित्र बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी भए गरेका सम्पूर्ण कार्य तथा आर्थिक र भौतिक विवरण सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ। कार्यपालिकाले प्रतिवेदन संक्षिपीकरण तथा पारित गरि अनुमोदनका लागि गाउँ सभामा पेश गर्नु पर्नेछ।

१२. **समितिको कार्यालयः** समितिको कार्यालय गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा रहनेछ।

१३. **नियम बनाउने अधिकारः** यस कार्यविधिको उद्देश्य पूर्तिको लागि समितिले आवश्यक विनियमहरु बनाई कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराई लागु गर्न सक्नेछ ।

१४. **आर्थिक कार्य प्रणाली सञ्चालनः** बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको आर्थिक कार्य प्रणाली प्रचलित कानून अनुसार समिति मार्फत् गाउँ कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

१५. **लोगो, लेटर प्याड र छापः** समितिको लोगो, लेटर प्याड र छापको छुट्टै व्यवस्था गर्नु पर्नेछ। सो व्यवस्था नभए सम्मका लागि कार्यपालिकाको कार्यालयको लोगो, लेटर प्याड र छाप प्रयोग गरिनेछ। लोगो, छाप र लेटर प्याड अनुसूची-१ र अनुसूची-२ बमोजिम हुनेछ।

१६. **बाधा अड्काउ फुकाउः** यो कार्यविधि बमोजिम कार्य सम्पादन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाको निर्णय गरि त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।

१७. **बचाउः** यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी भए गरेका कार्य यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

अनुसूची-१

लोगो र छाप (नियम १५ संग सम्बन्धित)

हाट बजार व्यवस्थापन तथा सञ्चालन समिति

स्थापना

२०७७

लिखु गा.पा.

अनुसूची-२

लेटर प्याड (नियम १६ संग सम्बन्धित)

हाट बजार व्यवस्थापन तथा सञ्चालन समिति

लिखु गाउँपालिका, ओखलढुंगा

प.स. - मितिः- ....

चं. नः-

विषयः-